

ENAKOPRAVNOST

EQUALITY

Neodvisen dnevnik zastopajoč interese slovenskega delavstva.

"WE PLEDGE ALLEGIANCE TO OUR FLAG AND TO THE REPUBLIC FOR WHICH IT STANDS: ONE NATION INVISIBLE WITH LIBERTY AND JUSTICE FOR ALL."

THE ONLY SLOVENIAN DAILY BETWEEN NEW YORK AND CHICAGO THE BEST MEDIUM TO REACH 180,000 SLOVENIANS IN U. S., CANADA AND SOUTH AMERICA.

VOLUME IV.—LETO IV.

CLEVELAND, O., PONDELJEK (MONDAY), AUGUST 1, 1921

ST. (NO.) 178.

Single Copy 3c.

Entered as Second Class Matter April 29th 1918, at the Post Office at Cleveland, O., under the Act of Congress of March 3rd, 1879

Posamezna številka 3c.

SENATOR FRANCE POROČA O OBLISKU V RUSIJI.

PRAVI, DA SE V RUSIJO POVRATA KAPITALIZEM, IN DA SE SOVJETSKI VODITELJI TEMU NE PROTIVLJAJO. — PRIPOROČA PRIZNANJE RUSIJE.

Riga, 31. julija. — (Poroča Walter Duranty.) Znan ameriški senator Joseph I. France, ki se je pred kratkim podal na potovanje v Rusijo, da prouči tamkajšnje razmere, je mnenja, da se Rusija polagoma vrača v kapitalizem, in da se boljševiški voditelji temu ne zoperstavljajo, temveč ustvarjajo temu primerne zakone.

Navzlic lakoti v distriktih ob reki Volgi, ki napenja energijo in vire sovjetske vlade do skrajnosti, pa je senator France optimističen glede bodočnosti Rusije.

Toda sovjetska vlada ne bo propadla, pravi France. Tudi lakota in druge teškoče ji nič ne škodujejo. "Lakota je prinesla celo nekaj sporazum med posameznimi strankami Rusije," pravi France.

"Ljudje iz vseh razredov in pripadajo skupaj, da se bore proti skupni nesreči. Tako se v nedavno stvorjenem odporu za pomoč v prizadetih pokrajinah zastopani celo zakrknjeni nasprotniki sovjetske vlade, ki delajo roka v roki z zastopniki sovjetske vlade za skupno stvar, kar bo brez dvoma pomagalo oglediti dosedanja medsebojna nasprotja."

Senator seveda priznava, da vsa njegova opazovanja temelje na njegovih opazovanjih v Moskvi in pokrajini, ki obkroža Moskvo za kakih 100 milj. Vprašanje je torej, da-li so zaključki, do katerih je prišel France na podlagi opazovanja v tem okrožju, veljavna tudi za ostalo Rusijo.

Senator France meni, da je temu tako, in na tej podlagi prihaja do sledečih zaključkov: "Akoravno je povratek Rusije v kapitalizem najvažnejši del silnice, pa moram k tej zadevi napraviti kratek predgovor o revoluciji sami, kot so mi ga podali moskovski voditelji.

"Najvažnejši pri vsem je to: revolucijo niso vodili oni ali kdo drugi na podlagi kaknega določnega programa. Ona sama je vzela svojo neizogibno naravno smer, kot se plaz, ki vsled zakona na teznosti gotovo privlači do vznožja gore.

"Pred revolucijo so imeli v posesti skoro vso zemljo car, plemenišči in pa cerkev. Ko je bil režim prevržen, je ostala zemlja brez lastnika. Vsi milijoni ruskih kmetov so čutili, da je prišel čas, da vzamejo zemljo, katero so obdelovali. Boljševiki so prišli na površje na valu tega vsepolskega čuvstva.

"Ko pa se je zaseglo veleposelstvo na deželi, je bilo tudi edinole možno, da se je zaplenilo tudi vso mestno lastnino, od palač do tovaren. Od tega pa do zaplenbe bank, itd. je bil samo kratek korak.

"Tak je bil položaj v Rusiji pred dvema leti. Toda s tem da so boljševiki dali zasegi zemlje pošteno lice, so dali veliko širšo

Demokratije za znižanje davka na male dohodke.

Washington, 30. julija. — Demokratični voditelji v poslanski zbornici so danes poslali republikanskim članom finančnega odseka, ki sestavlja novo davčno predlogo, ultimatum, v katerem pravijo, da ako se hoče znižati davke na profite, tedaj da se mora temu sorazmerno znižati tudi davek na male dohodke.

Drugi važni dogodek v poteku davčne preureditve je izjava predsednika finančnega odseka Fordneyja, ki je izjavil, da se bo delovalo na to, da se prekliče davek na transport, na tovarni in potniški.

Demokratični poslanec Oldfield je naperil proti republikancem obdobje, da so se odločili dvigniti davčno breme bogatinov medtem ko hočejo, da naj ostanejo davki navadnih ljudi na vojni podlagi. On pravi, da se bo

podlaga kapitalizmu, katerega so hoteli prevrniti. Oni to zdaj sami vidijo, in pripravljeno delovati s tem v soglasju."

To točko senator France posebno močno povdarja. On pravi, da sovjetski voditelji Lenin, Trocki, Čičerin in drugi izdaj priznavajo položaj takšen kot je. Začasno so opustili marksistično utopijo ter računajo z zemljo tako kot je. Boljševiški voditelji so močje širokega obzorja, pravi senator France s posebnim povdarkom, in ne bodo si prizadevali za jezit ali plavati proti toku naravnih sil. Dobilo se ljudje v Moskvi, pravi senator, ki so nasproti tej spremembi, katero nazivljejo izdajstvo. Toda senator je mnenja, da bodo njih prizadevanja popolnoma zaman.

Nadaljna izjava France-a se glasi:

"Moč sovjetske vlade odvisti od ruskega kmeta. Res je, da sem si ogledal le majhen kos ruske zemlje, toda kjerkoli sem bil povsod sem videl, da so kmetje pridno na delu in da so zadovoljni. Ni treba človeka, da bi znal ruski jezik, da vidi, ako kmetje delajo in pa kakšno je njih splošno razpoloženje.

"Povedalo se mi je, in jaz sem o tem tudi sam prepričan, da o zemlje, ki sem si je ogledal, ni prirejeno nalašč za ozled tujcev, temveč da predstavlja splošno Rusijo z izjemo pokrajin, v katerih vlada suša in lakota. Pa zakaj bi temu tudi ne bilo tako, ko je kmet, ki je bil dolga stoletja malo boljši kot suženj, zdaj lastnik in majhen kapitalist, katerega ni treba plačati drugega kot majhne davke; tudi "vodke", ki ga je prejšnje čase usuznjevala, tako da ni imel dovolj odločnosti, da bi se uprl, je stvar preteklosti.

"Seveda povsem naravno je, da kmetje želijo reči, katere pridelajo, prodati, da zamorejo kupiti stvari, katere potrebujejo in želijo. Na tej splošni želji se motra kapitalizem povrniti in se povrača. S tem se s par besedam pove vse."

Toda povratek h kapitalizmu bo počasen, pravi senator France, ker bo naraven. Toda okolščine ga pospešujejo. Lakota sili Rusijo k zvezi z ostalim svetom. Vstop angleške trgovske komisije je že napravil majhno razpoko, ako pride še Hooverjeva reslna akcija, tedaj bo zagovoda že precej večja.

Ena najzanimivejših pa je iz-

Dobra letina bo pomagala trgovini?

Washington, 31. julija. — V tukajšnjih krogih se izraža mnenje, da izgled na dobro leto daje upanje za izboljšanje splošnega trgovskega in industrijalnega položaja v Združenih državah.

Računa se, da so farmerji letos izplačali manj za delo, in da so stroški farmerja letos bili v splošnem manjši kot kdaj prej. Kot posledica bodo njih profiti kolikor toliko narastli, in na tak način se bo nakupna sila farmerjev, ki predstavljajo eno tretjino naroda, povečala. Trgovski interesi so mnenja, da bo s tem storjen prvi korak za oživetje industrije, in da se bo položaj potem stalno izboljševal.

do demokratije borili za to, da se sedanji 4-odstotni dohodninski davek zniža za 2 odstotka ali pa vsaj za enega.

java senatorja France o stališču cerkve v sovjetski Rusiji. Po njegovem mnenju se je cerkev, ki je bila prej nič drugega kot nekaka korporacija, vsied iztrebljenja konzervativnih elementov, ki so ji bili na čelu, docela pomladila, in vodi tudi aktivno delo za pomoč v pokrajinah, ki so prizadete vsled lakote.

"Kmečke mase v Rusiji so še vedno obdržale svojo resnično življenje vero. Pravoslavna vera ni mrtva, temveč nikdar ni bila še tako živa kot je danes.

"Kar je več, boljševiški voditelji se tega zavedajo in to sprejemajo. V svojih pogovorih z njimi so priznavali važnost cerkve kot sile, katero hočejo v svojem delu uporabiti in delovati z njo za dobrobit Rusije v fizičnem in duševnem oziru.

"Rečem vam, da so ti voditelji ljudje širokega obzorja, ki so v resnici pripravljeno storiti svoje najboljšo za svojo domovino. To niso nikaki mrlčotni doktrinariji ali krvočolni tirani, katerim se gre samo za prosep svojih teritorij ali obdržanje svoje moči.

"Če se vzame v poštev, kaj vse so že naredili za svoje ljudstvo, pogazeno pod kolesje bivše tiranije, tedaj bi jim moral svet dati čast, mesto da se skuša najti napake v vsem, kar storijo ali rečejo."

Ko se ga je vprašalo, kaj da naj se napravi za razrešitev ruskega problema, je odgovoril:

"Najprej je treba, da vse sile priznajo sovjetsko vlado, ki je defaktilna vlada, ki sloni na volji skoro vsega ruskega ljudstva. To bi odstranilo velik del sovjetske sumnje in sovražnosti napram zunanjem svetu, nad katero se ne smemo čuditi vzpričo številnih poskusov kontrarevolucij, ki se jih je kovalo in podpiralo v tujemskih glavnih mestih.

"Rusiji je treba priti na pomoč tudi s takojšnjimi posojili, da kupi hrane in transportna sredstva, poljedelsko mašinerijo in druge potrebne tovarniške izdelke. Pri tem mislim na Rusijo kot celoto, in ne samo na one dele, ki so prizadeti vsled lakote. Kar se tiče od lakote prizadetih pokrajin ni nobena pomoč prevelika niti prehitra. Toda moja poslanica ameriškega ljudstva je v prvi vrsti ta: Dajte temu narodu priliko, da pokažejo, kaj so zmogni napraviti. Dozdaj se mu te prilike še ni dalo."

Vladni želez. odbor proti Pennsylvania družbi.

Chicago, 21. junija. — Vladni železniško-delavski odbor je danes izjavil, da zastopstvo delavcev pri Pennsylvania železniški družbi, ki je bilo izbrano brez upoštevanja strokovnih železničarskih organizacij po načrtu, ki ga je napravila družba sama, ni veljavno.

S to odločitvijo postanejo neveljavni tudi vsi sklepi in vsa pravila, katere je družba upeljala v sporazumu z komitejem, ki je bil izvoljen brez ozira na strokovne organizacije železničarjev.

Voditelji strokovnih železničarskih organizacij so že preje označili sporazum med "zastopniki delavcev", kot poizkus, da se prepriča javnost, da kompanjska unija, s katero se je pogajalo, v resnici reprezentira vse njene uslužbenke.

Voditelji organiziranih železničarjev pravijo, da je več kot štiri petine železničarjev organiziranih v priznanih železničarskih organizacijah, ki ne pripoznajo nikake pogodbe, ki jo je sklenila družba z nalašč za to izbranimi zastopniki manjšine. Današnja odločitev vladnega železničarskega odbora pomeni torej zmago za strokovno organizirano delavstvo proti poskusu Pennsylvania družbe, da razbije resnične strokovne unije ter postavi na njih mesto takozvano "kompanjsko unijo."

SE JE POSTIL TER SE IZOGNIL VEŠALAM.

Chicago, 30. julija. — Andrej Brykaljo je raje umrl od lakote, kot pa da bi storil smrt na vešalih. Odpeljalo se ga je iz ječe 14. julija, kjer je čakal obravnavo, ko je njegovo stanje vsled prostovoljnega posta postalo resno, danes pa je umrl. Obtožen je bil umora svoje žene.

STRELA POVZROČILA SMRT ŠTIRIH.

St. Lois, 31. julija. — V tukajšnji okolici je strela ubila tri osebe. Lewiston, Mont., 31. jul. — Strela je ubila pri igranju golfa Mrs. Harry R. Lay, ki je bila splošno poznana v tukajšnji družbi.

JE SPALA V TOPOVSKI CEVI

Port Townsen, Wash. 30. jul. — 14-letna Louise O'Brien, katero se jo je iskalo vso noč, je bila najdena danes ob solnčnem vzhodu speča v cevi nekega 14-palčnega topa obrežnih baterij v fortu Worden. Iz ostalih topov se je pravkar začelo streljati, ko se je našlo dekle. Dekle se je izgubilo prejšnjega popoldne. Ko se je stemnilo, je tekmo svojega tavanja prišla do topa, zlezla v cev in zaspala. Častniki v trdnjavi pravijo, da se ima zahvaliti le srečnemu naključju, da se doličnega topa še ni izstrelilo.

Avtomobili so povzili večer dva otroka, ki sta oba precej resno poškodovana.

Samuel Longarotta, 2541 E. 25th Street, star tri leta, se nahaja v Charity bolnišnici s pretresenimi možgani, Edward Cybura, 2512 W. 7th St., je pa v Grace bolnišnici z zlomljeno nogo. Oba otroka sta se igrala na cesti pred svojimi domovi, ko se je pripetila nesreča.

Stavkarski nemiri na Japonskem.

Kobe, Japonsko, 31. julija. — Prelivanje krvi spremlja tukajšnji delavski spor. Včeraj je zopet prišlo do nemirov, v katerih je bilo najmanj 50 oseb ranjenih, medtem ko je danes, ko so štrajkaško ladjedelniški delavci navzlic vladni prepovedi proti javnim demonstracijam, priredili velik pohod, katerega se je vdeležilo 8000 štrajkarjev. Pohod se je vil proti nekemu templju. Ko so štrajkarji dospeli pred vrata templja, jih je tamkaj čakalo 500 policajev, ki so jih napadli s sabljami in krepelci. Več delavcev je bilo nevarno ranjenih. Pozneje se je poklicalo še 100 mož pehote, ki je pomagala policiji.

Položaj je še vedno silno grozeč. Občinska zbornica je danes sprejela resolucijo, v kateri se obsoja policijo, ker je uporabljala sablje napram štrajkarjem.

Tokio, 31. julija. — Japonski kabinet je danes razpravljal položaj v Kobe, in je sklenil podzvati drastično akcijo, kajti tu vlada prepričanje, da so nemiri posledica vpliv, katerih se na prvi pogled ne da opaziti.

Kenai-Kai stranka je sprejela resolucijo, v kateri se dolži vlado, da je odgovorna za položaj. Številni listi napadajo vlado, ker preveč odprto kaže svojo naklonjenost napram kapitalu, kar bo imelo gotovo zle posledice.

— Vlak je povozil včeraj Franca Santorellija, starega 45 let, iz 16433 Braddock Rd. Njegovo truplo so našli vse razneseno na tračnici v bližini E. 175. St. ickel Plate železnice. Santorelli je tesar po poklicu in je stanoval na 16433 Braddock Rd. Ko so ga ljudje videli zadnjič, je šel ob železniški prog. Ali se je pripetila nesreča, ali izvršil samomor ni znano.

— Brat Harolda Kagya, ki je bil ustreljen meseca maja lanskega leta, Donald L. Kagy, odvetnik po poklicu, je bil aretiran že dvakrat v enem mesecu radi kršenja prohibicije. Prvič je bil prijeto, ko je našla policija en kvart žganja v njegovem avtomobilu, drugič pa, ko je vozil avtomobil v pijanem stanju. Toda kot je videti, ravna jo na sodnji z njim zelo milostno. Prvič je bil kaznovan na \$100 globe, toda sodnik mu je končno odpustil \$90 in plačati mu je bilo treba le \$10. V soboto zjutraj pa je bil kaznovan na \$50 globe in deset dni zapore, toda, ko je Kagy rajši izročil lincenčne številke svojega avtomobila, nego da bi bil zaprt, je bil sodnik zadovoljen.

— Zadnje soboto se je otvorilo neke ob jezeru na vzhodni strani mesta kampo za pohabljenje vojakov. Pri otvoritvi je bil navzoč tudi župan Fitzgerald in nekaj drugih mestnih uradnikov. Do ustanovitve kampe so mnogi pripomogle razne organizacije, ki delujejo v dobrodelne namene. Za ustanovitev kampe je bila silno aktivna bivša vojna strelnica Miss MacDonald ki je pomagala pri delu ves čas, odkar se je pričelo z delom na kampu. Kampa je sicer narejena samo za poletje in prav v kratkem bo bivalo lahko v njej kakih petdeset moških. V šotore se bo naperljalo električno razsvetljavo, vodo in tudi odvajalne cevi se bo položilo. Mesto da bi pohabljeni veterani bili preskrbljeni od vlade, pa morajo sprejemati miloščino raznih dobrodelnih organizacij.

RUSI BODO ISPUSTILI VSE AMERIKANCE.

Washington, 30. julija. — Iz Rige se poroča, da je sovjetska vlada izpustila na svobodo Amerikanko Mrs. Margarito M. Harrison, in sicer v prvi vrsti po posredovanju ameriškega senatorja J. I. France-a, in da je pripravljena osvoboditi tudi ostale jetnike pod pogojem, da se jim pošlje pomoč za prebivalstvo onih pokrajin, ki so prizadete vsled lakote.

Državni department je danes prejel uradno obvestilo o izpustitvi Mrs. Harrison, ki se nahaja že v Rigi, in izraža se mnenje, da bodo kmalu izpuščeni tudi vsi ostali Amerikanci.

Kot se sporoča, je Leo Kamev, ki je predsednik odbora za pomoč v lakotnih pokrajinah, že poslal tozadnevno odgovor na Hooverjevo poslanico na Gorkija in pa na noto državnega tajnika Hughesa, ki sta oba izjavljala, da je ameriška pomoč mogoča le, ako se izpusti vse v Rusiji zaprte Amerikance.

Izjava Mr. Harrison.

Riga, 31. julija. — Mrs. Margarita Harrison, ki je danes dospela semkaj iz Moskve, pravi, da je pred svojim odhodom izvedela, da bodo že v teku par dni Amerikanci v Rusiji izpuščeni na prosto.

Mrs. Harrison je danes pripovedovala o življenju v Rusiji, in je pobila vse zgodbe o grozovitih trpljenju ameriških jetnikov, katere so pripovedovali kapitalistični poročevalci.

"Prvič sem bila aretirana 4. aprila, 1920, dva dni po mojem prihodu v Rusijo preko poljske meje," je pripovedovala Mrs. Harrison. "Pridržalo se me je dva dni za izpraševanje, potem pa se me je izpustilo, in šest mesecev sem se docela prosto gibala po Moskvi.

"Meseca oktobra pa sem bila zopet aretirana. Med drugim se me je tudi obtožilo, da sem prišla v Rusijo brez dovoljenja, da sem ameriškim in anglešč. jetnikom na protizakonit način preskrbljevala hrano, in da sem bila v zvezi z ljudmi, ki so sovražni vladi. In to je bilo tudi vse res. Oblasti so bile napram meni sicer vljudne, toda dale so mi umetno resnost mojega položaja.

"Potem pa sem bila poslana v samotni zapor za šest dni, toda ne v ječo, temveč v sobo, kot so običajne v hotelih. V ječi sploh nisem bila nikdar, v osamljenem zaporu pa sem bila vsega skupaj samo 6 dni. Na moje lastno prošnjo sem bila prestavljena v veliko sobano, kjer nas je bilo navadno po sedem ali osem skupaj.

"V splošnem smo dobili ravno tako dobro ali pa celo boljše hrano, kot pa se jo je razdeljevalo v sovjetskih ječilih. Dovoljeno nam je bilo tudi sprejemati živčne zaboje od zunaj.

"V novembru sem bila še enkrat zasilšana, toda brez rezultata. Po 1. januarju se me je parkrat obvestilo, da se mo bo moglo izpustiti na prosto, ako ameriška vlada zahteva to na podlagi trgovskih pogajanj ali pa za izmenjavo komunističnih jetnikov v Ameriki.

"6. junija sem bila po naročilu zdravnika premeščena v bol-

Francosko časopisje proti Lloyd Georgeu

Pariz, 31. julija. — Medtem ko Pariz v splošnem sprejema poravnavo, do katere sta prišla na svoj mali spopad glede odpuščanja čet v Gornjo Slezijo — v kateri poravnavi je kolikor toliko obveljala Lloyd George-ova beseda — pa še vedno ostane dejstvo, da je prekanjeni angleški ministrski predsednik na Francoskem zelo malo priljubljen, in da je to dejstvo zavira za izoženje odnošajev med tema dvema deželama.

To čuvstvo je v veliki meri posledica postopanja francoskega časopisja, ki skozi zadnje leto skoro vsak dan pripoveduje svojim čitateljem, da Lloyd George v resnici ne reprezentira angleškega ljudstva.

"Dejstvo, da je Lloyd George v svojih prizadevanjih za parlamentarno podporo veliko bolj uspešen kot pa povrečni francoski ministrski predsedniki, ni odvračilo francoskih časnika, od tega, da ne bi od časa do časa apelirali na angleški narod preko Lloyd Georgeove glave.

Francoze je najbolj razburilo, ko se je zvedelo, da je Lloyd George baje obljubil voditelju nemške ljudske stranke, Etresemannu, da ako Nemci sprejmejo reparacijski ultimatum zaveznikov, tedaj da bodo slednji odpustili obrenske sankcije.

To se je storilo, ne da bi se vprašalo Francoze za nasvet, in ko so Francozi to njegovo nakano preprečili, so takoj na to brez posvetovanja z Anglijo hoteli poslati vojaška ojačenja v Gornjo Slezijo.

Le Matin prinaša članek Stephana Lausanne-a, v katerem se poroča o Lloyd Georgeovem zadržilu, katero je baje podal Stresemannu, in pravi:

"Skoro mora Francija vprašati Anglijo, predno podvzame korake proti Berlinu, ali ni potemtakem tudi dolžnost Anglije, da bi vprašala za svet Francijo, predno je poslala Stresemannu svoj izredni odgovor.

"Kaj je večje važnosti: da se pošlje 10,000 mož v Gornjo Slezijo, kar bi angleškim interesom prav nič ne škodovalo, ali da se obljubi Nemčiji razveljavljenje sankcij, kar bi Franciji lahko prineslo brezmejno škodo.

"To vprašanje ne stavimo samo na francosko javnost, temveč tudi na angleško, s katero želimo živeti v prijateljstvu.

"Podlaga vsakemu zavezništvu je princip, da mora vsaka stran držati svojo besedo. Toda že dve leti Lloyd George ne dela drugega kot išče pezdri v oči naš, medtem ko bruba v svojem lastnem ne vidi. On naj preneha delati obljube Berlinu za našim hrbtom, in mi bomo rade volje prenehali delati načrte brezposvetovanja z njim."

— Delavci, ki gradijo vspejnjače ali elevatorje, so bili na štrajku skozi ves julij, ker niso hoteli sprejeti plače, kakoršno so jim ponujali delodajalci. Toda včeraj so se končno sporazumeli in zopet pričeli delati za plačo \$1,06 od ure, kot so jim jo delodajalci prvotno ponujali.

nistično neke boljše opremljene jetnišnice, ki je bila nalašč za ženske, kjer se mi je posvečalo vso pažnjo in skrb do dneva, ko se me je izpustilo na prosto."

"Enakopravnost"

IZHAJA VSAK DAN IZVEMŠI NEDELJ IN PRAZNIKOV.

ISSUED EVERY DAY EXCEPT SUNDAYS AND HOLIDAYS

Owned and Published by:

THE AMERICAN-JUGOSLAV PRINTING & PUBLISHING CO.
Business Place of the Corporation — 6418 ST. CLAIR AVE.

SUBSCRIPTION RATES:

By Carrier ..... 1 year \$5.50, 6 mo. \$3.00, 3 mo. \$2.00
Cleveland, Collinwood, Newburgh by mail..... 1 year \$6.00, 6 mo. \$3.50, 3 mo. \$2.00.
United States ..... 1 year \$4.50, 6 mo. 2.75, 3 mo. \$2.00
Europe and Canada ..... 1 year \$7.00, 6 mo. \$4.00

POSAMEZNA ŠTEVILKA 3. SINGLE COPY 3c.

Lastuje in izdaja ga

Ameriško-Jugoslovenska Tiskovna Družba.

6418 ST. CLAIR AVE. Princeton 551. 6418 ST. CLAIR AVE.

Za vsebino oglasov ni odgovorno ne uredništvo, ne upravništvo.

CLEVELAND, O., PONDELJEK (MONDAY), AUGUST 1, 1921

104

PIRČEV CIRKUS.

Nepobiten fakt je, da Zveza slovenskih naprednih kulturnih društev v Clevelandu in okolici obstaja iz osmih društev. Da jih ponovimo: S. N. Citalnica, godba Bled, telovadno društvo Sokol, pevsko društvo Samo, pev. dr. Jadran, pev. dr. Soča, pev. dr. Zvon in dramatično društvo Lilija. Zveza obstoji že dalj časa, dobro napreduje in kaže najboljše kalu, katere se je tudi pričakovalo takrat, ko se je sejalo to drobno zrno v tista tla, kjer more procvitati v bodočih letih le tista kultura, ki ne pozna političnih frakcij, političnih služb, kramarskih prekupčevanj in hinavskih, žurnalističnih Pirčevih-kameleonskih "up-to-date" prilžovanj na škodo slovenskega naroda v Clevelandu.

Zveza se ni vstanovila zato, da bi igrala kvečjem clowna v gospod Pirčevem dolgotrajnem cirkusu, ki je dosegel svoj višek prav takrat, ko je mogel vaak molčati radi divjajoče vojne. Zveza se je vstanovila pač le zato, da se reši tisti kočček slovenske kulture, katere je sploh mogoča med nami Slovenci v Clevelandu in okolici. Društva so se združila zato, da si zagotovijo nekaj samosvojeja, nekaj, kar dela vsa celokupna društva neodvisna od vsake frakcije slovenskega žurnalizma v Ameriki. Zveza slovenskih naprednih kulturnih društev pove že v svojem imenu, da ji je gospod Pirc tako oddaljen, da je pri tem popolnoma varna pred njegovo kramarsko politiko, še bolj pa takrat, kadar bi on hotel, da življa pred njo, in kaže na njo: "To je moje delo, to je moj narod, to so moji pomizni volički, ki ubogajo na migljaj in moj hinavski nasmeš."

Tisti časi so minuli. Trdno upamo, da se ne povrnejo nikdar več. "Danes grof celjski, in nikdar več!" — "Danes gospod Pirčevi, in nikdar več," tako je bilo izrečeno napram temu uredniku.

Pogovorimo se!

Slavna slovenska metropola je bila po gospodu Pircu povabljen, da naj se vdeleži 125-letnice, katero je praznovalo naše mesto zadnje dni. Jutrjanj list Plain Dealer je še pred časom pimesel novico, da bo pri tej slavnosti zastopal g. Pirc njegov krotki in miroljubni narod. Pirc je bil povabljen na sestanke v hotel H. Tam se je govorilo. Kaj se je obljubilo od njegove strani, to se je pokazalo baš takrat, ko ni bilo nobenega izmed tistih, na katere je mislil od začetka gospod Pirčevi. Dobro! Najboljše je prišlo takrat, ko se je domislil Pirčevi, da skliče sejo, na katero povabi svoje zaupnike, ki se razumejo na petje. Več je bilo povabljenih, a prišlo jih je malo. Med njimi so bili: grocer, mesar, prodajalec jopic, prekupovalec, uradnik nepoznanega poklica, tiskarski muc, itd., itd., celo pevka moč, ki je bila razglašena v časopisju, da bo vodila slovenska društva tam nekje, kjer bi že morala nastopiti.

Pili so na medvedovo kožo.

Prišel je poziv na pevce, sklican je bil sestanek, toda žalostna jim majka, prišli so v takem malem številu, da je preostalo pristov na roki, če bi štel samo pevce.

Ježilo je gospode, Pirc in Zorman, peklo je, ko ni šlo tako, kakor se je pričakovalo, toda tako je bilo, kakor je bilo.

In govorili so s pevovodji. Skolikim? Z enim? In še ta je obrnil hrbet. Šlišalo se je, da je bilo vabljen neko drugo društvo, ki ne spada v Zvezo. Tudi tam ni bilo odgovora. — In tako je ostalo do zadnjih dni.

V petek je pa molil gospod Pirc svoj blaženi konfiteor s ponavljajočim: Mea maxima culpa. . . .

Nad vse izvrstno, opoštevanje, zavito, hinavsko, bedasto, prihlinjeno! — Napadena je bila Zveza slovenskih naprednih kulturnih društev, katere še sploh povabljen ni bila, da se vdeleži te slavnosti. Čuda vseh čud, toda resnica je ta, potem pa če je Pirčeva glava v redu, ali pa sanja o dnevih, ko se spremeni jezero v alkoholno ambrozijo, morebiti celo nektar, kar bi se lahko pilo.

Gospod Pirčevi samo eno vprašanje: Zakaj ni šla peti: Lira? — Zakaj ne: Edinost? — Zakaj ne: Zarja? — Zakaj ne: Z. S. N. K. D.? Zakaj ne? Tudi prvih treh posameznih skupin ni bilo, toda se jih ne omenja. Zakaj se omenja baš Zvezo. In zakaj? — Ignorirati se jo je mislilo odstrani Pirc in kakšne druge visoke glave, pa se je ni povabilo. Toda zakaj sedaj napad na njo? Zakaj? — O-ho, zakaj? — Zato, ker se jo je hotelo povaljati po blatu, in pokazati pred svetom, pred mestnimi oblastni in visoko slovensko kramarsko inteligenco, da se naredi ž njo isto kot se je naredilo že z marsikaterim, ki ni trobil v njih črni rog. (Spominjamo se vojnih časov, Pirčevi Lojze, vojnih časov, ko je divjal tisti grozoviti: Moraš, moraš in moraš, če ne si tisti veliki bavbar in razbojnik, katerim pravijo: "Boljševiki!")

Hm, boljševiki so bili grozni nekdanj, toda danes je prišla ta beseda v nepravem pomenu besede v tako ničevu veljavo, da bi radi tega ne stavili v besednjak. Bili so časi, ko se je reklo: "Boljševik je", pa je šel na barko. Toda danes je drugače, Pirčevi Lojze, danes diši vsa mestna gospoda v mestni hiši po nekem čudnem duhu, o katerem ne molčijo niti clevelandski meščanski listi. Po istem mora dišati vsak drugi, ki se je ž njimi obratil.

Zveza je bila napadena, toda ne go molčala. Osem društev stoji danes v tej zvezi, osem društev, gospodine Pirčevi, s katerimi morate računati veliko bolje, kot ste računali s kakim mestnim škricem, kadar ste plazili okoli pisarniških miz. Zveza ima danes svoja pravila, katere ne dajejo nikake prednosti kakemu kramarskemu uredniku, da bi kupčeval ž njo. Zveza je trdna, če prav še ni klečala pred Pirčevim obrazom; trdna tako, da se bo zagovarjala od vsakega njenega člana vsepovsodi. Članov pa je dovolj: Sto, dvesto, tristo, štiristo, in še več, če hočete vedeti. Člani se navdušujejo za Zvezo, in se vesele njenega življenja. Toda glasni Pirčevi Lojze, (farovška muha, bi se reklo takim ljudem ker jih nikjer ne marajo), pa kriči, ker je doživel tisti pričakovani fijasko, katerih je navajen pač le on sam.

Tudi to je pomembno. Kadar išče Pirc pevcev, obrne se na grocerije, mesarije in prodajalne ženskih jopic. Obrne se do tistih, katerih še pri luči ni videti. Pokliče h sestanku tiste ljudi, ki še niso delali v javnosti na polju slovenskega petja in kulture pač toliko, da bi se jih ne smelo imenovati. Pokliče se jih zato, ker se je imelo ostali narod za možno kravo, sami pa so bili pripravljene nabasati svoje žepe sčastjo in dosluženimi priznanji. Toda to se je posrečilo nekoč, danes je drugače. In če bo kdo gledal na to, da se ne bo prekupovalo in pokramarsko postavljalo na galerijo slovenske priskrnjene frakcije še ta kočček kulture, katero imamo, bo gledala na to Zveza Slovenskih Naprednih Društev. Tukaj smo, Pirčevi, vi in vsa vaša oboževana garda, tukaj smo, in danes gremo z vami v boj, kjer hočete in kadar hočete, čas je že, da si položite prste na usta in molčite in premisslujete o letih, ki so se pričela pred petimi leti.

In tudi tole, Pirčevi. Slovenci v Clevelandu niso berači, še manj pomizni volički, da bi vlekli tisti voz, na katerem se vozi tista clevelandška gospoda, za katero ste furali svoječasno. Slovenci so davkoplačevalci, in ne marajo, da bi klečevali, kakor ste jih učili vi. Če mi potrebujemo občno stvar, se nam jo bo tudi dalo. Če je dobimo, plačati jo moramo. Zadnji dolg, katerega je naredilo mesto pri 125-letnici-gospodine Pirc, kdo ga bo plačal. Vsi, kar nas je v Clevelandu. Vprašanje je le pri tem, če se je izplačalo prirejati te nepotrebne ceremonije ob tem času, ko ljudje iščejo kruha tudi tam, kjer vedo, da ga ni. In če ste vi računali, da se morajo slovenska pevka društva prigrisati za tem ceremonijam na vaš ukaz in milostno voljo gospoda Zorman,

na, ste se vi tako neprijetno zmotili, da vam ne bo prihajalo na misel v bodočnosti.

Koncem vseh koncev, gospod Pirc, prihajamo Slovenci v Clevelandu tako daleč, da vas prav več ne potrebujemo, da bi nas vi zastopali. Priznajte, če ne povejete mestni gospodi, da vas ne maramo. V petek zvečer ste bili lahko tam doli na slavnosti, toda naroda niste imeli pri sebi. Narod je ostal doma, in bo ostal doma, in če ga vi kličete na vse grlo. Opustite to vašo predrago znanke: Pa jih zatožim vse tiste, ki se ne vrtijo po moji muziki, kajti imamo že svojo glavo, bistre in vedre.

Pirčevemu cirkusu se je polomil jambor. Streha leze na v se, kar je bil v cirkuški rjuhi. Pri Pirčevem cirkusu ni več slovenskega clowna, kajti osvobodil se je, ter si nadal boljše ime. Pircu je odklenalo z malim zvonom, in prihaja čas, da se bo obrčunal tudi s temi ljudmi. Kar je še skritega, po tistih se pride do glavnega.

Pirc je doživel fijasko, katero pa sam ne more prenašati. Da je doživel slavo, spravi bil jo bil prav sam, toda fijasko prenašati je malo bolj teško, pa je odložil na gospod Zormanove rame. Dober prijatelj pozna prijatelja v nesreči, in tako si gresta roka v roki. In zakaj bi ne šla. Pirc je včasih hvalo polival po ljudeh, katere je hotel okrotiti; s hvalo jih je omamil, in tako so ostali omamljeni do sedanjih časov.

Toda, danes ni več: Cleveland 1910; danes ni več: Cleveland: 1916 in tako naprej. Danes je — 1921. Halo, zbudite se, poglejte, in zopet zaspite, kajti med nas vas ni bilo, in spanje vam ne bo škodovalo.

Pirčev cirkus pa je brez igralcev.

—lj.

Husov jubilej.

Dne 6. julija 1415 je bil v Kostnici v 46. letu svojega življenja sežgan na grmadi Jan Hus, češki svečenik, reformator, učenjak, vseučiliški rektor in vrboritelj češkoslovaške narodne ideje. Že kot 29letni mož je Hus predaval na praškem vseučilišču ter je njegova zasluga, da so na odredbo češkega kralja Karla IV. na praški univerzi odločali češki profesorji; leta 1402. in 1403. je bil Hus rektor na tej univerzi. V tisti dobi je bila rimska cerkvena internacionala v boju za svojo propadajočo moč. A še so bili kraljevski in škofski dvori silno vplivni in močoni. Hus pa je započel borbo za prepoved cerkve in duhovščine v čisto krščanskem duhu ter za prepoved naroda v etičnem zmislu. Propovedoval je brezobzirno istino in absolutno pravico. "Govori istino, ljubi istino, pridiguj istino, brani istino do svoje smrti!" To je bilo njegovo geslo pri vsem delovanju. Hus je bil sin češkega kmeta, zato je nosil globoko v svojem srcu ljubezen za svoj jezik in svoj narod. A vedno je naglašal, da mora narodni človek biti v prvi vrsti dober človek. In učil je, da le moralen narod z jako razvito vestjo in največjo tenkočutnostjo za resnico in pravico ima bodočnost. Poštenost, resnicost, ljubeznost, iskrenost in priprnost morajo biti po Husovem prepričanju temelj zdravega naroda. Tako se Hus ni bal izjaviti, da mu je milejši dober Nemeec od

zlobnega Čeha, češ da se od vsakega živega človeka zahteva v prvi vrsti človečnost. Opetovano je pisal in govoril: Le ako so narodne edinice, to je posamezni ljudje, složni v svojih idealih, ako ljubijo resnico in žive za resnico, ako so nesebični, pošteni in iskreni, ne more naroda nikdar in nikoli zrušiti nobena sila. Ne osvajanje, ne bogastvo, ne mržnja, ne laži, ne sleparstva, nego moralni ideali dajejo narodu silo za vztrajnost v vsakršni borbi. Čim moralnejši je narod, tem močnejši je. Plemiči, uradniki, učenjaki in vsi najvišji inteligenti morajo v vsakem, tudi v najskromnejšem in neznanjšem človeku videti v prvi vrsti človeka sebi enakega.

Na temelju teh idej je vodil neprestano borbo proti nemoralni duhovščini in zato je bil obtožen krivoverstva. Brez strahu je odšel v Kostnico pred cerkveno sodišče, zaupajoč v kraljevsko besedo, ki mu je jamčila svobodo. Toda varal se je. Kralj Sigismund je svojo besedo prelomil, Husa so vrgli v ječo in ga po dolgem trpljenju postavili pred koncilovo sodišče, ki ga je dne 6. julija 1415 slovesno obsodilo na smrt. Zgorela pa ni so Husove ideje, ki so ostale temelj češkega narodno-demokratskega mišljenja celih 500 let. Husova načela so vodila češkoslovaški narod v borbi za svobodo od husitskih vojn do danes, Husove ideje žive dalje v vseh čeških prvih kulturnih delavcih do današnjega predsednika Masaryka.

Uboj v Veračah. Ferdinand Snaj je v Veračah pri Kozjem na Štajerskem sunil z vojaškim bajonetom v glavo Petra Kolenca. Teško ranjenega so ga prepeljali v ljubljansko javno bolnišnico, kjer je v torek 5. m. umrl.

Naročajte dnevnik ENAKOPRAVNOST

Kmetski triumvirat.

Historičen roman. — Spisal Anton Koder.

Se večja zadovoljnost se je brala pri zadnjem stavku na oskrbnikovem obrazu, a nemirno so mu utripale oči, kakor da bi bojeval hud skriven boj v prsih. Vendar odgovoril je mirno in premissljeno:

"Vaša milost, nehvaležno je tako delo. Slabo plačilo obeta navadno. Ne rečem sicer, da bi ne mogel izvršiti jaz v tej zadevi ničesar, ali kaj more pričakovati še vaš sluga v življenju!"

Ubral je pravo stuno Črnič s tem stavkom. Dobro je opazil grajščak njegove visokoteče zahteve. Preveč mu je bil znan castilakomni značaj oskrbnikov, da bi ne bil vedel porabiti te pritožnosti v svojo korist.

"Zapomni si naj Črnič, da je velika zasluga tudi velikega priznanja vredna, in mi plačujemo po vrednosti! Kdo bi mogel ugovarjati nam, ko bi se vzbudil oskrbnik Črnič nekot jutro kot slaven beg, gospod treh vasij, če hočemo mi tako in bi bil in vreden take časti! O poslednjem ne dvomimo, da bi ne bilo mogoče."

Kakor živo srebro oživel je oskrbnik pri teh besedah. Potne kaplje, redke kaplje nepisiljive sreče, nenadne in nepričakovane, ležle so mu po razgorelem licu. Verjel ni skoro samemu sebi, da mu rodi njegova premissljenost že spomlad, predno zori sad njegovega truda, zlato plačilo. V istem trenutku, ko je čutil, da je vzbudil grajščakovo pozornost na svojo osebo in svojo zmoglost, pa je izpremenil prejšnji ponižni hlapčevski glas, rekoč:

"Veseli me in srečen sem, vaša milost, da sem bil baš jaz prvi, ki je opozoril na to skrivno strupeno zaleto, katere je neki dosedanja svoboda prezrla, katere se mora kolikor preje toliko bolje zategnoti ne-

koliko tesneje dosedanja vez in pokazati, kdo je gospod, kdo njegov hlapec, kdo ukazuje, kdo naj uboga."

S ponosom je govoril oskrbnik poslednje besede in priklonivši se globoko grajščaku, pristavi polglasno:

"Zgodilo se mora nekaj in sicer brzo v svarilen zglede vsem ostalim kmetom. Tako sodim jaz, in baš sedaj je ugoden trenotek za takov posel."

"Kaj misli Črnič? Vsaj javne sile ne hrupa ne? To bi bilo olje v ogenj, pravim jaz. Škodovalo bi več kot koristilo."

"Poslednjega ni potreba vaše milosti. Uzrokov najdem in navedem brez truda obilo jaz, ki poblaščajem vašo milost pred vsem svetom, da ima pravico do tega, česar potrebujemo." pristavi hudobno smehljaje se Črnič in potegne v polkrogu kake tri pote z desnico proti sebi po mizi, kakor da bi hotel reči: "Vzamimo vse, kon fiskujemo, kar se da! To je najbolj občutna kazen za sedaj. V sled tega se najdejo potem sami po sebi daljni uzroki za ostrejšo postopanje."

"Torej z beraštvom hoče krotiti in beraštvo?" vpraša zamisljeno pri teh besedah grajščak.

"Beraška palica tepe najhujše, vaša milost. Strup s trupom, kol s kolom izbijati, to je moje staro načelo, ki me ni goljufalo nikdar."

"In pri katerej glavi naj pričnemo, Črnič? Gubeč je veljaven in uplivan ter ima mnogo prijateljev. Pasa nes se je odkupil z gotovino našej tlaki in desetini, Guzeč je premlad in po našej misli do sedaj nenevaren človek, povrh pri ljudstvu jako priljubljen kot veseljak sploh."

"Zakaj po mravljah stopati, vaša milost, a mravlji šče, kamor spravljajo svoje zaklade in kjer se pripravljajo za zunanji boj, pa varovati?! Ko je razbito in uničeno mravljišče, razkrope se i njegovi prebivalci na vse svetovne strani. Dolgo časa potrebujejo, da se združijo zopet v novej trdnjavi," pravi z nekako zaničljivim glasom Črnič in desnico na čelo položi, kakor da bi hotel pokazati:

"Tu notri mora biti vse v redu. Nekaj politike po-

vrh, in najvišji sklepi so igrača istemu, ki ima na razpolaganje nekaj surove sile."

"In rje je tisto mravljišče, Črnič, o katerem govori kakor o najbolj sitnem taboru na meji?"

Zopet se je globoko poklonil oskrbnik svojemu močnemu vitezu in pristavi smehljaje se:

"Čemu sem že tri noči zapored na prežo hodil in svojem trudnem životu spanje kratil, ko bi ne bil vedel, kje mravlje svoj šotor zidajo in se proti nam vsem varovati poskušajo?"

"Ilija Gregorič je torej naš največji sovražnik!" vzkligne iznenaden grajščak, kakor da bi se bil prestrašil poslednjega imena.

"Če ne največji sovražnik, pa vsa najbolj nezadovoljen in tudi najbolj inteligentem kmet vaše milosti je Ilija. On zastrpljuje vse ostale na desno in levo, pridigujoč jim svoje revolucijske ideje o enakosti vseh stanov, o prevelikih davkih, o krivici sploh, ki jo trpe vsi kmetje brez izeme, — in sicer zato, ker so bedaki."

"Zal mi je, da sem ga vzel na svoje posestvo. Svobodomiseln je bil že pod grofom Frangipanom, a mislil sem, da ga je izučila žalostna izkušnja," pristavi nevoljen grajščak, a hitro dalje vpraša:

"Kaj hoče Črnič, da storim z Ilijo? Kako naj ga kaznujem?"

"Gospodu, ki ima vse sile v rokah, je težko kazen nasvetovati. Najbolje je po mojej misli, da se prične s tako kaznijo, ki pristrizje za vselej ptičku peruti."

"In takova kazen bi bila, Črnič? Svetuje naj on eden pot?"

"V denarji je moč, v bedi toga, vaša milost. In Ilija je petičen. Propodal je bil že prejšnje posestvo na Kranjskem in obložen s cekini prišel je črez mejo. Njegova nezvestoba do vas mu je po postavi vse premožene."

"In kje so dokazi o njegovej nezvestobi, Črnič?"

"Zanje naj pusti meni skrbeti, vaša milost. Gorkega vam pripeljem iz izdajalskega gnezda kakor kukavico, ki vsiljuje poštememu zarodu svojo kukavičnost, —

Samo nekaj! Milost vaša omenila je sama, da sem ostal vel v zvestej službi. Samo nekaj malega, nekoliko lepše glaseče ime žele bi si na starost za svoj trud!"

"Beg Črnič! V resnici lepo doneč naslov posebno o nemu, ki si ga je prislužil sam," pristavi resno grajščak in v znamenje svoje velike naklonjenosti poda torvaršu desnico. Umel je dobro oskrbnik, koliko veljača ima taka prijaznost in da TaHy ne prelamlja dane besede. Zadovoljnosti mu je torej igralo lice, in kakor iz hvalečnosti pristavi povrh:

"Zal mi je le za isto njegovo punico Jelo, vaša milost. Vzrastlo je dekletce tako lepo kakor na cesarskem dvoru. In vendar sužnja kri je, tlačansko seme."

Vzdrnil se je grajščak pri zadnjih besedah kakor iz prijetnih sanj in dejal:

"Dober okus ima Črnič. Spominjam se dobro istega dekletca in veliko stavem, sem izgubil zaradi njega mnogo leto. Trdil sem namreč, da je le prijaznega lica potreba, in ona gre za plemenitašem, kamor mu je drago. A varal sem se. Ponudil sem jej bil kraljevo darilo, a vrnola mi je je ponosno, da celo razžaljivo."

"In vendar boče zastojno hodilo kakor pišče za vašo milostjo sedaj, če prepustite daljno skrb Črniču," pristavi namežikujoč in smeje se oskrbnik.

"Videti hočem, koliko zaupanja se mu sme skazovati, Črnič. Z ovadbo kačje zalege, ki hoče majati nad moje in mojih dedov slavno močjo, zameni on lahko svoje ime z lepo donečim naslovom in premoženjem, če hoče. Ako mi dokáže, da še ima tudi kaj upliva pri lepih tlačenkah, pa je prepričan in zagotovljen posebne milosti moje!"

S temi besedami se poslovi potem grajščak. V znamenje posebnega zaupanja pa še poda eden pot roko svojemu mnogo obetajočemu oskrbniku.

(Dalje prihodnjič.)

Spominu trojice.

(Ob odkritju Borštnikovega in Verovškega spomenika.)

"Orator fit, poeta nascitur." Igralec? — Kakor vsi pregovori, tudi ta latinsko ni povsem smiselno. Zakaj govornik ni postal še nihče, ne da bi bil hkratu duhovit mož, in narodil se ni še noben pesnik — umetnik, ne da bi bil tudi vadi, učil, prav mnogo učil. In igralec?

Zdi se mi, da je velik igralec, pravi dramatični, umetnik, inkarnacija vseh umetnosti: govornik, slikar, kipar. Morda celo nezavedno. Toda na odru igra dramatski umetnik izraze učenosti, v kateri mora biti pesnik, in govornik, slikar in kipar. Brez sonornega, melodičnega glasu, ki zveni, gostoli, grmi in govori v stoterih modulacijah ter igra v stoterih tonih stotero

različnih čustev in misli, ni velikega igralca. Jecljav, večno hripav, grčav, suh ali momljajoč glas tvori tudi ob največji igralški rutini in največji duhovitosti prepad, ki igralca trajno loči od prave dramat. umetnosti. Zakaj govornica na odru je estetska, a brez estetike ni umetnosti. Čut za lepoto govornice, za arhitekturno stavko in cele perijode, čut za umestnost naglega, zateglega, odrezavega, polglasnega, glasnega ali tihega govorjenja, pavziranja, kakor hudournik drvečega ali kakor grom udarjajočega govorjenja, kdo naj ga ima, nego velik igralec? Le govornik, ki je hkratu pesnik, čuteč v besedah toliko duševnih barev, zablistov in vonjev, a še več srčnih tresljajev, krčev, triumfov in krikov bolesti, upa, obupa ali ljubezni in mrznje.

Dramatski umetnik izpreminja s svojim glasom in s svojo

dušo kremen v demant in iskre v baklje. . . In krivično je, smatrati igralca le za reproducenta pesniškega dela, za nekak živ stroj, ki mehanično repetira, govori, se kreta, joka in radosti, kakor mu je predpisano v ulogi. Tiskana ali napisana drama je kakor zvon brez zvenklja, kakor instrument brez glasbenika, kakor najlepša toaleta, viseča na klinu, kakor lutka brez duše. — Igralec šele vdihne dramatičnega življenja, ji da dušo in srce. In avtor, ki ima srečo dobiti za svojo dramo igralce-umetnike, strmi čisto nad umotvorom kakor strmi oče nad otrokom, — a pisatelj, ki je padel s svojim delom med šumlarje, je obupan kakor kosovka, ki je izvalila kukavico. Najboljšo dramo so že ubili neigranci, a marsikatero piškavo delo je živelo po igralcih nesmrtno življenje.

A igralec umetnik mora biti tudi slikar in kipar, ki modelira tipe, jih postavlja v pravilno svetlobo ali mrak, ima čut za harmonijo linij, lepoto geste, pozicije in karakteristično resničnost mimike, za estetsko plastiko in izrazitost. Sila inteligentne, razkošno bogate v svoji estetski, srčni in duševni kulturi, pravcati človek-Bog mora biti in je igralec-umetnik, da more živeti v stoterih značajih in tipih: Bog in Mefisto, svetnik, mučenik, heroj, kmet-poštenjak, lopov, modrijan in blažnik. Le fanatik z neklonljivo vero v svetost svojega umetniškega poklica in po naravi izredno obdarjen človek se more dvigniti do tolike univerzalnosti.

Redki so, a vsi so bili rojeni igralci, ki so se z žrtv polnim trudom učili, izpopolnjevali in dovrševali vse življenje. Domisljavec ostanejo večno zaprta vrata v kraljestvo umetnosti. Vse mature, vse univerze, vsi doktorati ne pomagajo, ako ni človek igralec že po rojstvu. Nasprotno pa so bivši kleparji, mesarji, krojači, črevljarji — postali iz prirojenega igralškega talenta po vztrajni izobrazbi in najostrejši avtokritiki gledališki umetniki, ki jim ostane sloves večni. Ponižno so se učili, vežbali, trenirali ter se dvigali, dvigali. . .

Vrhunec igralске umetnosti je dosegel doslej med slovenskimi igralci edinole Ignacij Borštnik. Kot bivši učiteljski preparand je imel šolsko izobrazbo jedva zadostno za majhnega zavarovalnega uradnika. A bil je genij, ki je bil po usodi in rojstvu predestiniran za igralca. Že njegov prvi korak na odru — brez vsakega drugega šolanja, kakor le z opazovanjem nemških dramatskih predstav v starem deželnem gledališču — je bil igralski: naraven, samozavesten, estetski, psihološki premišljen in pravilno izvajen. Igral je, a vsaka nova uloga mu je bila nov študij, ki se mu je posvečal ves, z dušo, srcem in telesom. Delal je na sebi, na svoji govorici, na vsaki kretnji, vsakem zgibljaju lica, na vsakem pogledu kakor govornik, slikar in kipar, premišljeno, z večnimi poskusi in ponavljanji, fanatično, brez utrujenosti.

Ko je bil v sezoni l. 1885-86 na Dunaju, se je lahko le uveril, da si je že našel edinole pravo pot umetnika-realista; sovražič

publo deklamatornost, nenaravno patetiko in komedijsko pozervstvo, se je Borštnik na Dunaju utrdil v prepričanju, da mora biti igranje le estetsko očiščena in psihološko poglobljena naravnost.

Na tem načelu se je učil sam dalje, večno eksperimental sam s seboj, neprestano išoč, boreč se za "svoj obraz". In ker je stremil za ansablom, ki bi stal na istem načelu in s katerim tekmovalje bi se mogel popolnjevati, se je kajpada čutil osamljenega sredi diletantov in kvečjuv rutinerjev. Hotelo se mu je borbe, ker pobeđa med slabiči ga ni zadovoljevala.

Že v ljubljanski čitalnici (1887-1892.) je segal po najboljšem repertoarju s psihološko teškim značajem; toda rad je kot mlad, objesten, donjuansko razposajen in hudomušen porednež zaigral večkrat tudi podjetne, vesele kavalirje, prepotentne zapeljivce in drastične šaljivce v fraku, kostimu in kmetiški kamizoli. Zagreb mu je mogel nuditi ne le materialno ugodnejše, nego tudi umetniški bogatejše življenje. Le za to je odšel tja. — Mandrovič, Dimitrijevič, Freudenberg in Filjan so bili poleg drugih Borštniku tovariši, a tudi tekmeči. Ob njih je vzrasel in tega in onega prerasel ter je končno, ko je vse odnesla smrt, ostal zopet osamljen orjak sredi mlajših in mladih talentov in začetnikov.

V repertoarju se je bil medtem omejil le na najtežje klasične in moderne avtorje, išoč vedno najrajši le komplicirano psiholoških značajev, ki jih je po svoji "osebni not" izražal s patološkimi znaki.

Saj je bila njegova maksima, da je vsak genij svoje vrste norec in da povsem normalnega človeka med višjimi kultiviranci vobče več ni. Res da je s tem zašel v neko enoličnost v bistvu, toda v detajlu je prinašal z vsako novo ulogo toliko novih potez, da je bil vsak njegov nastop za Zagreb in Ljubljano prvovrsten dramatski dogodek. In danes je ostala za njim v Zagrebu in v Ljubljani vrzel, ki zija brez nade, da se izpolni. . .

Od svojih nižjeginazijskih let do Borštnikove smrti sem zasledoval njegov umetniški razvoj; zato lahko trdim, da je rasel le notranje, rasel neprestano do zadnjih ulog.

V Zagrebu sem ga videl zadnjič v ulogi dubrovniškega starega plemiča ponosne, bojevitne, nepodajne duše. Bila je starejša izvorna hrvatska drama, polna zunanjega dejanja. A Borštnik je ustvaril iz primitivnega reprezentativnega očeta-trmoglavca pravec ibsenovski značaj. Pisatelj, že davno mrtev, bi bil stremel nad globino figure, ki jo je bil pač sam zamislil, ki pa ji je dal Borštnik višino in širino, o kateri se ni avtorju niti sanjalo.

In prti koncu tiste uloge sem imel naenkrat mučen občutek: "Borštnik svoje uloge ne zna!" Jecljal je namreč. . . besede so se mu trgale. . . Zbeگان je zrl okoli sebe. . . Pa minila je zadrega, in Borštnik je bil zopet gospodar situacije. Kretal se je živo, govoril gladko, se znova razburjal, a zajecjal in obmolnil kakor brez spomina. . . A končno. . . po novih prehodih je omahnil, se boril in — umrl.

Kako je pripravljaval in stopnjeval napade kapi do katastrofe tega ne pozabim nikoli. V Ljubljani, ko je končno nastopil angažma, ki sem mu ga bil ponudil že l. 1918, sem mu k tej ulogi čestital ter mu povedal, kako si naj je prevareval celo mene, ki sem vaju vseh igralških trikov. In dejal je: "Igralec mora misliti, tudi kadar je pisatelj brez misli."

Verovšek? Težak v kretnjah, v gestah čisto neuglajen. A rojen igralec! Rojen komik, ker po naturi veseljak. Tip šegavega Slovenca. Dvajset let je bil zmagovilec v komičnih, drastičnih, karakternih, zlasti pristno slovenskih kmetiških ulogah. Čitajte kritike in začudite se, kolikokrat mu očitajo nedostatek vsakršne

zunanje kulture, tehnično robatost i. dr. In tega nedostataka se ni iznebil docela nikoli. Toda imel je za to toliko prednosti, ki so ta nedostatek odtehtale: pristnost čustva, iskren ton dobrotnosti, dikcijo najvišje naravnosti ter prav prisrčno humorost. Ni znal biti strašen, a bil je nešteto-krat očarljivo ljubezven in nad vse simpatičen.

Tudi on je bil učiteljskičnik, a nato umeten vrtnar. Vrt mu je bil raj. Težak mu je bil začetek in mnogo je moral delati na samem sebi. Toda njegov mehki, žametastno mehki in topli glas, njegova inteligentna govorica, njegova izrazita mimika, njegova sugestivnost in psihološka naravnost so zmagovale nad vsemi zaprekami. "Gospod" ni bil nikoli, a bil je junak iz ljudstva, korenjak otroško nežne duše, golijat ženskega srca v tolikih ulogah. Mozol, Jež, Krjavelj, Tonček, Henšl, Kuzofkin, Fedja, sodnik Zalamejski, Mitrič, Othello in še druge uloge ohranijo spomin na Verovška-umetnika in dobrega človeka. V popularnosti je presegal vse tovariše pred in za seboj.

In Molek! Bil je neizmerno zvest sluga Talijin. Z vso poštvalnostjo je stremel kvišku. In stopal naprej. Z vsako ulogo. Vrhunca bi ne bil dosegel nikoli. A bil nam je koristen član, uporaben, marljiv, pošten, značajan človek. Postal je žrtev vojne; on, ki bi ne bil nikomur skrivil lasu, je moral izdihniti v krvi kot bojevnik! Kakor simbol Molko-ve nature se mi danes dozdeva uloga soproga v "Morali ge. Dul-ske."

Vsa dejanja ne govori ne besede, zaničevan, ignoriran v obitelji, ki živi od njega, dokler ne izbruhne njegov prezir, vkle-njen v bolesti, v enem samem stavku: "Hudič vas vzemi!" — Kakor je Molek to vlogo igral, kakor je izgovoril teh troje besed jih ne izgovori kmalu kdo: vi-harni aplavz, ki ga je žel za to ulogo, je bil Molkov življenjski ponos.

Borštnik, Verovšek in Molek: v družbi vseh treh sem oral sam samcat z zarjavelim in topim plugom, ki ga je vlekla sila mršava kravica, kamenito polje slovenske Talije. Ni ga bilo blagodejnega dežka, le porogljivci in zabavljači so kakor zlobni gavrani krakali na moje obupno delo. Med redkimi sodelavci, ki so mi dajali poguma, je bila tudi pokoj-na trojica rojenih igralcev. V hvaležnosti se jih spominjam. Fran Govekar.

ŽE ZOPET!

— Critica. —

Napisala: Ljudmila Podjavorinska.

"Za Boga, stari, že zopet!" "Koga neki. . . Ali res?"

"Resnica. Glej, stari, da se ur. no odpravim," je dejala Trnkova skoro z jokajočim glasom. "Tudi spodnjega jopiča ne pozabi. Hladno je, lahko bi se prehladil in zbolel. Tudi kožuš si obleči, čepico in bačkore. . ."

"Oh, oh, to je božja kazen," je stokal Trnka ter lezel s peči. "Ne mine teden, da bi se dvatrikrat ne zamašil. In ti, človek, dirjaj z njim kako blazen! — Jaz vem: Fuksu to ne škoduje — toda meni! Često niti svojih starih kostij ne čutim. Ugonobim se pri njem, dasi sem trden, popolnoma se ugonobim."

"Nu, moj stari, le pojdi! Jaz ti pripravim žganjice, veš take s starim salom. Če hočeš, tudi sladkorja dodam. . ."

Trnka je še potoma oblekel kožuš, in dospel k hlevu, izgnal iz njega Fuksa, tega nesrečnega Fuksa, ki mu je renil stare dni. Trnkova pa je z izrazom sočutja na licu gledala svojega Adama, kako se vsteda na Fuksov hrbet. Nu, le dobro ga pri-ganjal! mu zabičuje resno, — "saj dobiš žganjice, kakor sem rekla." "Toda sladkorja ne devaj va-

njo!" zakriči Trnka, dobro posegetavši Fuksa pod noge; "pridodaj rajše ingvera. — da človek vsaj čuti, kakor bi mu drgnil želedec z rahovim omelom."

"Še šalit se mu ljubi revežu," pomisli Trnkova, gledaje za možem, kako skokoma oddirja na Fuksu mimo škednja na polje. Visoka, rudečkasta ovčja kapa mu kar poskakuje na dolgih laseh, kožuš se mu napne na hrbtu in noge, obute v velikanske bačkore, mu vise s konja kakor lesene. Skoro smeja se mora — tako neprilčno sedi na konju. Nu, kaj, ko je pa primoran — saj radovoljno bi on nikakor ne sedel nanj. V mladosti ni nikoli jezdaril, na starost pa se mora izpostavljal ljudem v pose-ma. A to le za to, ker se Fuks vsak teden po dvakrat, trikrat zamaši. Tu potem Trnku ne ostane nič drugega, nego ga zapesti in poditi tako dolgo, da mu to preide.

On bi ga že rad podil semter-tje, ko bi sam ne moral biti zra-ven. Toda njemu, Adamu, je to zaprtje hujska kazen nega same-mu Fuksu. Ko se dovolj nadirja, pride domu, se nažre in — čez je-den ali dva dni je že zopet zaprt. Ko bi mu bilo to neprijetno, bil bi pameten in ne zamašil bi se.

Trnkova stopi v sobo, postavi nekaj po sobi, potem pa odide po žganjico in ingver. — Na potu od žida sreča teto Razvorovo.

"Nemara imaš drvarje, da tako nosiš skupaj?" vpraša jo te-ta.

"Kake drvarje! To vse za te-ga čudaka, Fuksa."

"I kaj še?" seže ji teta v besede; "njega vendar ne napajate z žganjico."

"Ne — zopet se je zamašil in moj stari potrebuje okrepčila."

"Že zopet?" se začudi teta. — "Nu, to je pa res smešno. Zato se mu tudi še smeje vsa vas. — Pravijo: saj Trnka ima konja samo "za parado". Le za to, da ga more vsaki dan jezdariti."

"Hi — kako je svet hudoben! Moj Adam da bi jezdaril samo za parado?! Revež je vesel, če more sedeti na peči. Tudi danes je zlezel na peč; — veste, pekla sem kruh, bilo je toplo, da je bilo veselje. — prižgal si pipo, obesil dol noge, toda komaj je jel najlepše "puhati", tu ga imaš, moral je iti s Fuksom. Ali bi ne bil mar rajše sedel doma?"

"Vem jaz, vem," je pokimala teta z glavo, "toda svet je hudo-

ben, posmehljiv. . . Nu, čemu pa kako drugače ne pomagata Fuksu? Moj rajski — Bog mu daj težko nogam, duši pa lahko in veselo vstajenje od mrtvih! — je tudi imel tako "muko" v hlevu, toda proti njej ni pomagalo nič drugega nego delo. Zares delo. Ko je konj delal, ni mu bilo nič — kakor hitro pa je dva tri dni stal v hlevu, že se je zamašil. — Nu, tudi tvoj bi lahko poskusil."

"Ej, resnica, to bo dobro!" se razveseli Trnka.

Že je bila tema, ko je Trnka prignal domu znojnega konja. Temu kakor bi se ne bilo nič pripetilo: stopil je k jaslim ter jel hrustati rez. Toda Trnka! Čutil se je ves polomljen in v kožuhu, nočni čepici in bačkorih je zlezel na peč, zarotivši se, da Fuksa ne pojde več "proganjat." Proda ga, naj bo kakor hoče. Več se ne pusti imeti za norca!

"Toda škoda bi ga bilo," ome-ni mu bojazljivo Trnkova; "toli-ko let nam že služi, sedaj pa bi ga oddal v Bog ve kake roke." Na to mu je povedala, kaj ji je svetovala teta Razvorova.

"Nu, bomo videli!" se nasmeh-ne Trnka nekoliko kisló (kajti splošno je bilo znano, da se z de-lom še svoje žive dni ni presilil), "poskusimo še to, in če potem ne opusti svoje navade, pa ga brez vseh ovinkov prodam."

In takoj drugega jutra je šel na delo. Najpoprej je zoral ledi-no, ki bi bila sicer čakala do zeta-ve. Drugega dne je šel vlačiti gru-dasto njivo, katero radi grud v pomladi ni mogel obsejati. Tre-tjega dne že ni imel tako nujne-ga dela, pa je jel dovažati šuto na dvorišče.

(Fuks, kakor je bilo videti, se je pri tem dobro počutil.) Četr-ttega dne že ni vedel, česa naj se loti, torej — ako ni hotel lenušiti — zašel je le tako v mesto. To-da nazaj ni šel prazen; v mestu se mu je navalilo kaka dva ducata "ujcev" in "bratov" na voz, ki so vsi slučajno imeli v mestu "opravek". Bil jih je poln voz — samo žrd bi še položil čez nje. Fuksu je ta pot sicer ugajala, to-da ne tako Trnku. Grede iz mesta so krenili k židu in za tam toliko srkali, da se je Trnka drugega dne čutil kakor na iglici naboden hrošč; ves svet se je vrtel z njim. Toda, da se je le Fuks dobro počutil. Ta se na veliko Trnkovo veselje na zamašenje ni niti zmi-slil.

(Dalje prih.)

Ravnokar je izšla knjiga

Razkrinkani Habsburžani

katero je izdala Ameriško-Jugo-slovenska Tiskovna Družba.

Knjigo je spisala grofica Larich, bivša dvorna dama na Dunaju.

V knjigi opisuje vse podrobnosti vladajoče habsburške klike, kakor tudi smrt cesarjeviča Rudolfa.

Knjiga je jako interesantna in priporočamo rojakom, da si jo takoj naročijo.

Cena knjige je samo 60c

ZA ZABAVO IN POUK

"V močvir velemesta"

Roman iz življenja priseljenke v Ameriki

CENA 50c.

Naročite pri

Ameriško-Jugoslovenska Tiskovna Družba 6418 ST. CLAIR AVE.

OGOREN NOS Rabite dosti hladilnega Mentholatum Zaceli dobro, hitro in antiseptično.

Is Life Worth Living? That depends on the liver. Dr. Miles' Liver Pills

Kristijan Lozar 1100 GLASS AVE. IN VOGAL E. 63. ST. KROJAČNICA

ZA KUHANJE PIVA DOMA. IMAMO V ZALOGI: SLAD — HMELJ — SLADKOR

Frank J. Lausche SLOVENSKI ODVETNIK

DR. L. E. SIEGELSTEIN Zdravljenje krvnih in kroničnih bolezni je naša specialiteta.

Najboljši mošt JE DELAN z GROZDJA katero sedaj lahko naročite, da ga dobite septembra po najnižjih cenah.

CALIFORNIA GRAPE COMPANY 363 Hippodrome Annex Cleveland, Ohio.

Clevelandske novice.

Jesen bo po mnenju lastnikov raznih oblačilnih tovarov odločila delavnost tukajšnjih krojačnic za bodočih par mesecev. Sedaj imajo skoro vse oblačilne tovarne, katerih je v Clevelandu kakih 40, dovolj dela, ker izpolnjujejo naročila za jesen in zimsko. Prodajalni poslovodja The Sunshine Cloak & Suit Co. Harold J. Wright kakor tudi Fred Joseph od The H. Black Co. sta oba mnenja, da se oblačilna industrija izboljšuje. The Sunshine Cloak & Suit Co. ima dovolj dela do oktobra.

V soboto zvečer so zadeli skupaj trije avtomobili na križišču kake dve milje severno od Geauga jezera in ranjenih je bilo sedem Clevelandčanov. Dva izmed ponesrečenih so mimovozeči takoj odpeljali v St. Alexisa bolnišnico. Najprej sta trčila dva avtomobila, katerih eden je bil namenjen proti Clevelandu, drugi pa proti Solonu, nato pa je prišel še tretji avtomobil, ki ni mogel takoj ustaviti, ter se zaletel v oba avtomobila. Toda ker ni zadobil velikih poškodb, je ne da bi čakal, obdržel naprej. Anton Nemec, 45 iz 5011 Praha Ave. in Miss Anna Vevejša, 22, 10213 Iliet Ave. se nahajata v bolnišnici, dočim so šli ostali lahko sami domov. Nemec ima zlomljena dva rebra in ima roko izpahnjeno v ramenu.

Avtomobilski tatovi so zopet oživel. Zadnji mesec so avtomobilski tatovi nekoliko mirovali, toda sinoči so bili zopet na delu. Od šeste pa do dvanajste ure je bilo odpeljanih šest avtomobilov.

Vreme je hladnejše. Živo srebro na toplotomerju je padlo iz 85. stopinje na 70. stopinjo in enkrat tekom večerajšnjega dneva je padlo celo na 65. stopinjo. Spremembo so povzročili hladni severni in severozapadni vetrovi.

Proti stalni vojski, za narodno milico.

GOVOR POSLANCA SODRUGA JOSIPA KOPAČA NA 51. REDNEM SESTANKU USTAVOTVORNE SKUPŠČINE.

Gospodje narodni poslanci! Stalna vojska pomeni za ljudstvo najhujše žrtve, ki jih ono doprinaša za vzdrževanje stalne armade. Zatorej je naša dolžnost, da v imenu delavskega ljudstva pri tej priliki čisto jasno poveljamo, kaj ono k temu poglavju misli. Ako nekoliko pregledamo zgodovino svetovne vojne, vidimo, da so ravno one države, ki so imele pred vojno stalno armado 80 tisoč mož in niso imele niti toliko oficirjev, da bi mogle postaviti svoje bataljone, da so one v najkrajšem času zbrale velikansko vojsko, in sicer vojsko, ki je vedela, zakaj gre v boj.

Stalna vojska nalaga delav-

skemu ljudstvu najhujša bremena ravno takrat, ko bi ono moglo nekaj zaslužiti, sedi po vojašnicah in tam ubija čas s popolnoma neproduktivnim delom. Mi gotovo nismo tisti, ki hočemo, da naš vojak ne bo izobražen. Ali sistem vojske naj bo ukoreninjen v ljudstvu samem, ne pa v stalni vojski, v kateri se zbirajo dostikrat klike, ki ne streme za nič drugim nego za gospodstvom.

Vojska, ki ni ukoreninjena v ljudstvu samem, se čisto lahko uporablja v največ slučajih proti ljudstvu in to tem lažje, ker je kralj vrhovni zapovednik te vojske. Naravno je, da gospodje oficirji stremijo za tem, da dopadejo na zgoraj, ne glede na to, ali imajo zaslambo v narodu ali ne.

Vem, gospodje poslanci, da niti enega med vami, ki bi odobraval pruski in avstrijski militarizem. Vsi, kolikor nas je bilo takrat nekoliko naprednih smo obojajali sistem te stalne vojske, pa naj si bo pruski ali avstrijski. Ali, gospoda, kakor se vidi, se pripravljata tudi pri nas isti sistem in morda ne bo dolgo trajalo, ko bomo mi nadomestili pruski sistem z našim sistemom.

Poslanec Etbin Kristan: "Paradermarš!"

Kopač: Ravno to sem hotel povedati. Mi že stegujemo noge pri paradermaršu tako, kakor so jih stegovali Prusi; naši vojaki nosijo orožje tudi takrat, kadar ga ne potrebujejo. Čemu nosi vojak sabljo, kadar ni v službi? Orožje naj nosi samo takrat, kadar je v službi, ne pa za to, da z njim razbija po tlaku, da postane človek neraven, kadar gre mimo oficirja, ki rožlja s sabljo. (Ugovori.) Nikar ne pravite tega, ker nisem videl samo jaz ampak kar vidite tudi vi lahko vsak dan. Človek, ki je oborožen, ima tudi veliko več poguma nego tisti, ki ni oborožen. In tako se dostikrat pripete slučajji, da taki gospodje potegnejo svojo bridko sabljico n udarjajo po državljani, ki plačuje in vzdržuje davki to stalno vojsko.

Vojni minister general Stevo Hadžić: "A oficirji in ginu za državi!"

Kopač: Padejo tudi drugi. Vojni minister general Hadžić: "Baš juče pogibiše u Makedoniji jedan oficir i dvojica podoficira!"

Kopač: Pa ne na tak način, kakor sem povedal.

Vojni minister general Stevo Hadžić: "Htio sam samo da kažem da oficirji ginu in drukčije!"

Kopač: Izjavljam v prvi vrsti v imenu delavstva, da so ravno delavci tisti, ki najhujše občutijo to stalno ojsko. Predstavljajmo si ubogega delavca, ki do 18. ali 19. leta ni zaslužil nič, sedaj pa, ko se je izučil, ko bi lahko nekaj zaslužil, da bi vzdrževal in podpiral svoje starše, mlajše brate in sestre, pride država, ki ni nikdar nič storila zanj in ga kratkoma vzame zase. Otrok se rodi, kdo se briga zanj? Nihče. Stariši morajo skrbeti za njegovo življenje in njegovo vzgojo, država se ne briga za otroka niti najmanj. Ko pa je dorastel in postal krepak, pa država pravi: sedaj pridi k meni, dasi ni zanj nikdar skrbeli.

Kdor ima premoženje, temu je šala, odslužiti tistih 18 mesecev v stalni armadi. Ali kdor nima premoženja in je odvisen samo od tega, kar pri vojnikih dobi, temu je vojaška služba najhujše breme. Vsi veste, gospodje, da s tistimi dnevnici, ki jih dobivajo vojaki v današnjih časih, ne morejo shajati. Te dnevničke nikakor ne zadoščajo, da bi si vojak privoščil, kar potrebuje njegovo mlado, zdravo telo.

Mi imamo države, v katerih lahko vsakdo postane oficir. Pri nas tega ni. Pri nas imamo posebne šole, kjer se človek dene na tako kopito, da mora postati to, kar zahtevajo posamezni razredi.

Armada v vojašnicah se je odtegnila produktivnemu delu. Na tisoče in tisoče pridnih rok je v vojašnicah; zunaj na deželi, pri kmetih in v tovarnah pa primanjkuje delavcev, družinam pa tistih, ki bi jih vzdrževali. Ti narodni kapital je neroden, mi ga mečemo proč. Kakor stvari pri nas stojijo, bi ne bilo prav nič težko to zadevo urediti, ker mislim, da je v ljudstvu toliko zavesti, da bo vsak posegel po puški, kadar bo šlo za obrambo naroda. Saj imate v Švici tudi tak sistem, da ima vojak, ki je pri narodni obrambi ali milici, svojo puško doma. Kavaleristi zasede svojega konja pa gre z njim domov in doma orje. Pri nas je pa polno konj in hlevih po vojašnicah, kjer nič ne delajo; na ta način imamo veliko kapitala, ki se ne da uspešno izrabiti in nakopavamo vedno večje davke. Vi ste videli pred kratkim pri našem budgetu, da je moral vojni minister popustiti preko milijarde dinarjev, če se ne motim, od svojih zahtev, ki jih je stavil.

Gospodje poslanci! Bodite priprani, da se vojno ne odločuje več s pestjo. Ponajveč je tehnika, ki odločuje. Tudi v svetovni vojni je bila tehnika, ki je zmaga. Ni zmaga in fanterijska puška. Čemu torej gromaditi toliko pušk v vojašnicah, ko to, kadar je treba, sploh ne pride v poštev ali pa samo v redkih slučajih? Vsak vojskovodja, ki ima nekoliko pameti v glavi, skrbi za to, da ne žrtvuje po nepotrebnem ljudstva, ampak da najprej po artileriji pripravi teren ter po aeroplanih vse preišče, potem se šele pošljejo v ogenj čete, ki naj izvojujejo končno zmago.

To je torej že samoposebi veliko zlo. Še večje zlo je pa ustroj te stalne vojske. Ako ima kralj vrhovno oblast v svojih rokah — kaj se potem pripravimo za ustavo?! Če je ustava še tako lepa — danes ali jutri lahko pokliče kralj svojo vojsko in vam najboljša ustava niče ne pomaga. Kralj sam je kot vrhovni poveljnik tudi poveljnik tiste oborožene moči, ki lahko danes ali jutri nas prežene iz te ustavotvorne skupčine ali pa kade druge zakonodajne skupčine ter raje: Ajdite na pojle. Ja vas ne trebam viš!

Taki slučajji so se v zgodovini že dogodili: imamo tak slučaj v Franciji in še v raznih drugih državah, kjer je armada enostavno prikorakala v parlament in poglala politike ven ter se je uvedla diktatura.

Poslanec Milar Pribičević: Komuniste su ovo učinili!" Kopač: e vem, če so baš komunisti krivi, da je pri nas stalna vojska. Poslanec Milan Pribičević: "Komuniste su rasturali parlament u Moskvi oktobra meseca 1917." Kopač: Gospod Pribičević, to pa nima nič skupnega s tem, o čemer jaz govorim. Prosim vas, kdor trezno premišljuje, bo rekel, da s stalno vojsko ne delamo nič drugega, nego samo trosimo moči čisto po nepotrebnem in izmečemo za neplodno stvar velik del našega narodnega premoženja. (Ugovori poslancu Momčila Ivančica.) Čebom zmeraj odgovarjal, sploh ne pridem do predmeta. Predvsem sem jaz tega mnenja, da je treba sedaj, ko delamo ustavo, določiti v ustavi, da se uvede milica mesto stalne vojske. Vi boste morda rekli, da sem jaz zaljubljen v milico. Menda ni tako. Toda jaz sem prepričan, da bo domovina čisto gotovo po milici uspešneje branjena nego po stalni armadi; na drugi strani boste pa videli, da bomo prihranili velik del našega premoženja, ki ga sedaj tako neplodno izdajemo. (Medklic: "Neka ovo prvo čine velike države, pa čemo onda i mi.") Kopač: Zakaj pa hočete velike države samo v tem oziru posnemati? Zakaj jih ne posnemate tudi v drugih zadevah? (Medklic: "Bojimo se, da u slučaju opasnosti neće milicija uspeti.") Kopač: Ako boste dolgo imeli tajno diplomacijo kakor sedaj, boste kmalu imeli zopet spletkarije; saj veliko itak ne manjka več. Ako pogledamo dalje tudi na sistem v vojski sami, čujemo razne pritožbe od naših vojakov, ki — po pravici povedano — tvorijo zelo žalostno poglavje. Z vojakom se postopa na način, kakor bi se ne smelo postopati. Tu se jasno vidi, da se čuti vojska kot država v državi. Sicer bi ne bilo mogoče, da bi se tako postopalo. Ako morajo ljudje gledati na kazen v solnce, tako da so potem bolni in ležijo v bolnišnicah, ako se razne take kazni uvajajo kot navadne kazni in se potem vojaki še pretepajo, si lahko mislite, s kakim ponosom gre vojak braniti domovino, v kateri dobi batine mesto kruha. (Dalje prihodnjilj)

Pohištvu in druga domača opravila, katero ne rabite in vam je v napatju, je vredna denarja. Mali oglas, za par centov v našem listu vas bo zadovoljil s tem, da boste hitro prodali.

DELO DOBI Slovenec, ki bi prodajal grozdje za mošt. Oglasite se pri MR. FRIED, 363 Hippodrome Annex Cleveland, O.

NAŠ ZATOPNIK ZA PUEBLO, COLORADO, in okolico g. JOSIP KRALL običje v kratkem rojake v tamošnji naselbini, katerega jim toplo priporočamo. Zastopnik g. Krall je zaveden delavec in želi, da se na naš delavski list naroči sleherni Slovenec v Pueblo. Upravništvo.

PRIPOROČILO. Cenjenim rojakom naznanjam, da sem jim vedno na razpolago v slučaju kadar se selite ali imate kako stvar za prepeljati. Cene zmerne. e vam priporočam GEORGE POJE. Auto Trucking & Moving 1541 E. 41st St. Pokličite po telefonu Randolph 7413

A.F.Svetek Co. Edini SLOVENSKI POGREBNI ZAVOD V COLLINWOODU. 15220 Saranac Rd. Wood 289 L. Krasni avtomobili za vse slučaje. AMBULANCA.

Joseph Dolinar SLOVENSKI KLEPAR Complete Sheet Metal Works 1403 E. 55th St. Izdelujemo furneze, kleparska dela, splošna popravila, vsa dela iz medenine in bakra. Točna postrežba. Telefon Rosedale 4736

NAZNANILO! Članom društva "Ribnica" št. 12 S. D. Z., naznanjam, da sem moral radi prezaposljenosti resignirati tajniško mesto. Od prvega augusta naprej je bodoči tajnik Anton Laušin, stanujoč na 967 E. 69. Street. Toliko v blagohotno naznanilo, da bo članstvo vedelo kam se obrniti. Novi tajnik bo pobiral ašesment ravno tako kot sem ga jaz, na seji in 24. po seji v S. N. Domu dvorana št. 6 od 7. do 8. ure zvečer.

Z bratskim pozdravom L. ORAŽEM, tajnik.

Kadar se selite se zanesljivo obrnite na našo tvrdko. Na razpolago imamo 5 tonov truck, kakor tudi manjše truck-e za vse prilike. TOČNOST IN VARNOST JAMČENA. Telefonirajte: Bell Rosedale 5300

John Ušeničnik 6303 Glass Ave.

POZOR! Najboljši cementni bloki so na prodaj, delani doma iz najboljšega cementa. Vprašajte pri Jos. Likovič, 6308 Carl Ave.

SLOVENEK IŠČE SOBQ s hrano, pri pošteni slovenski družini. Ponudbe je oddati na upravo tega lista.

V Jugoslavijo Tesne vezi z vsemi deli Jugoslavije. Obilo dobre hrane. Zaprite kabine. Velik kroj. Vse udobnosti moderne ladje. PLOVBE VSAK TEBEN Pomol 58-62 - North River - New York ZEELAND - Plymouth ..... 6. augusta KROONLAND - Cherbourg ..... 13. augusta LAPLAND - Antwerp ..... 20. augusta FINLAND - Hamburg ..... 27. augusta GOTHLAND - Hamburg ..... 22. sept. SAMLAND - Libau - Danzig ..... 1. sept. (Samo tretji razred)

AMERICAN LINE MONGOLIA (v Hamburg in Danzig via Cherbourg) ..... 8. septembra MINNEKAHDA (v Hamburg in Danzig) ..... 11. augusta MANCHURIA (Hamburg via Cherbourg) ..... 25. augusta Ceta pot po vodi na Poljsko.

WHITE STAR ADRIATIC (v Cherbourg) ..... 31. avg. OLYMPIC (Southampton) ..... 13. augusta New York in Boston, Azores, Gibraltar, Naples in Genoa CANOPIC ..... 9. augusta ORTEIC ..... 7. septem. 116 LADJI - 1.250.000 TON.

INTERNATIONAL MERCANTILE MARINE CO. 9 Broadway, New York all pri katerikoli pooblaščenim agenciji v Clevelandu.

Slovensko podjetje ACME DRY CLEANING and DYEING COMPANY. Vogal E. 152. Str. in Holmes Ave. Cuy. Wood 83 Bell Eddy 3608 Cleveland, O.

Obleke pridemo iskat na dom in jih pripeljemo nazaj očiščene.

Joseph Kaušek 15705 Holmes Ave. CADILLAC AVTOMOBIL za izlete, poroke, krste in pogrebe. Tel. Wood 479 R. Bell Eddy 3608

SLAMNIKI Moški slamniki \$3.00 do \$5.00 vredni sedaj \$1.98 OBLEKE PO MERI \$39.50 Belaj & Mocnik 6205 St. Clair Ave. Cleveland, O.

Naročajte dnevnik ENAKOPRAVNOST

Gramofonske Plošče zahtevajte novi cenik Slovenske PLOŠČE preje \$1.00 sedaj 85c VELIKA ZALOGA UR IN ZLATNINE. Wm. Sitter 6805 ST. CLAIR AVENUE Cleveland, O.

Tel. Central 2373 R.

MALI OGLASI

POZOR! Sedaj se vam nudi prilika da hočete okrasiti sobe z doma klanimi čipkami. Pri meni lahko dobite prave starokranjske kletne in pa vzorce (papirce) za čipkanje. Vprašajte ali pišite A. GIANCOMELI, 1363 E. St., Cleveland, O. ODDA SE STANOVANJE s sobami za malo družino. Stanovanje je moderno urejeno s palatišem in elektriko. Poizvedite na 380 E. 165. Street, Collingwood.

AGENTJE. Ako ste brez dela in ako bi želite zaslužiti od \$6.00 do \$12.00 na dan se zglasite na 1244 Chester Ave. med Superior in Euclid Ave., Room 1.

IŠČEMO MOŠKE za izplačevalno delo na prostem. Zglasijo naj se le dobro oblečeni in splošno znani moški po Clevelandu. Prilika za velik zaslužek. Tajniki društev in klubov spreminjajo svoje pozicije lahko v velike dobičke. Zglasite se pri Mr. Springer-ju med 9. in 11. uro dopoldne na 315 National City Bldg.

FAIRCHILD'S FLOUR

We recommend our FAIRCHILD'S "BEST" FLOUR for EVERY purpose Made by THE CLEVELAND GRAIN & MILLING CO.

Cenjenim naročnikom in rojakom v EVELETH, MINN. naznanjamo, da je prevzel zastopstvo za naš list za dobiček okraj

g. Otto Majerle trgovec v Evelethu katerega upravništvo tega lista toplo priporoča tamošnjim Slovincem. Želim, da mu gredo rojaki v roko in se naročijo ali pa poravnajo zaostalo naročnino za naš list pri njem. Upravništvo.

BY LOUIS RICHARD

SQUIRE EDGE GATE - Squire Doesn't Care for Repetitions - It Seems!

GOSH I'M GLAD ITS TIME TO ADJOURN COURT - THAT LAWYER GASTON NEVER KNOWS WHEN TO STOP HIS TALK

SQUIRE I HEARD ATTORNEY GASTON MAKE HIS CLOSING ARGUMENT - HE'S A SPREAD EAGLE ORATOR ALLRIGHT

I THINK HE'S AS TIRESOME AS A STREET CORNER SOAP SALES MAN

I DON'T AGREE WITH YOU SQUIRE - AND YOU'LL HAVE TO ADMIT THAT GASTON SAYS A CLEVER THING QUITE OFTEN

- EXACTLY - HE DOESN'T SEEM TO REALIZE THAT IT SHOULD BE SAID ONLY ONCE

Inter-nat'l Cartoon Co., N. Y.

'Dobro, da je te obravnave konec. Tisti advokat Gaston nikdar ne ve, kdaj je čas, da neha govoriti.'

'Slišal sem Gastona, ko je napravil svoj zaključni argument. Ni dvoma, da je on govornik, da malo takih.'

'Jaz pa mislim, da je nadvse dolgočasen.'

'S tem se nikakor ne strinjam. On večkrat pove kako pametno.'

'To je ravno, kar sem hotel reči. On namreč vedno pozabi, da se sme take reči povedati samo enkrat.'